

УДК 354;338.22

Н. Д. ЧАЛА

СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕРЕВАГ КРАЇНИ

Запропоновано систему інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття державно-управлінських рішень з економічного розвитку за теорією переваг.

Ключові слова: механізми державного управління, державно-управлінські рішення, економічний розвиток, сценарне прогнозування.

The article proposed the information-analytical system for state-administrative decisions making on economic development under the theory of advantages.

Key words: government mechanisms, state-administrative decisions, economic development, scenario forecastin.

Загальні теоретичні положення визначають інформаційно-аналітичне забезпечення в державному управлінні як систему взаємопов'язаних методів, заходів і засобів (науково-методичного, соціально-політичного, техніко-економічного й організаційно-правового характеру), які реалізують створення і функціонування технології процесу збирання, передачі, переробки, зберігання та видачі, а також використання інформації з метою здійснення ефективної діяльності в тій чи іншій сфері [1; 4; 5]. Зважаючи на численну кількість аспектів дослідження переваг країни, в даній роботі зосереджено увагу на напрямках, які забезпечують економічний розвиток [6].

Системними документами у сфері державного планування та управління економічним розвитком України є програми соціально-економічного розвитку країни та програми діяльності виконавчої влади, залежно від яких має розроблятися фінансовий план держави, тобто бюджет [1]. Відповідальними за розробку цих документів є Міністерство економічного розвитку та торгівлі України і Міністерство фінансів України. Інформаційною базою при розробці зазначених документів є статистична інформація за попередні періоди та макроекономічний прогноз Міністерства економічного розвитку та торгівлі України. Однак офіційна статистична інформація в силу методики її отримання та обробки відображає минулу ситуацію, за деякими параметрами (наприклад ВВП) з досить значним запізненням. Крім того, офіційна статистика не в повній мірі характеризує динаміку окремих економічних процесів, тому вона не є достатньо інформативною для забезпечення державного планування та управління [2; 3]. Отже, постає проблема забезпечення державного управління економічним розвитком своєчасною, достовірною, повною та адекватною інформацією, що потребує трансформації існуючої інформаційно-аналітичної системи стратегічного планування відповідно до процесу прийняття державних рішень.

На актуальність даної проблеми вказує ціла низка досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців. Вітчизняні науковці, зокрема В. Бакуменко, О. Амосов, А. Карпенко, В. Ткаченко, Є. Ткаченко та ін. зазначають у своїх дослідженнях неоднозначність використання понятійно-категоріального апарату, неузгодженість організації внутрішніх і зовнішніх інформаційних потоків, специфіку інформаційно-аналітичного забезпечення окремих сфер державного управління тощо. Розвиток інформаційних технологій та автоматизація процесів обробки інформації призводить до пришвидшення процесів прийняття рішень, зростання неоднозначності та суттєвого збільшення обсягів інформаційних потоків. Тому проблема ефективної організації інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління набуває нових аспектів, що потребують додаткового дослідження.

Метою статті є визначення та систематизація принципів організації інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління розвитком переваг країни та формулювання комплексу практичних рекомендацій.

Державне управління розвитком переваг країни є, у першу чергу, процесом оцінки та аналізу інформації щодо чинників, які є кращими в одній країні на відміну від іншої. Від того, наскільки надана інформація якісна за змістом та яка можливість обробки, залежить якість управлінського рішення. Процес виявлення та оцінки переваг передбачає порівняльний аналіз кількох об'єктів у динаміці, тому інформаційною базою є інформація про об'єкти та тренди розвитку середовища, в якому вони функціонують. Так, наприклад, одна з країн, що порівнюються, може мати нижчу вартість вугілля, проте оцінювати цей чинник як перевагу не варто. Вугілля є базовим енергоносієм індустріальної моделі економічної системи. Наразі спостерігається трансформаційний перехід від інформаційної до постінформаційної економічної моделі. У цих моделях потенціал вугілля як базового енергоносія вичерпано, тому і базовий енергоносіє має бути вищого порядку. Отже, формальна переорієнтація на вугілля призводить до консервації економічної моделі на індустріальному рівні. Тому визначення чинників та ознак економічної моделі в якості переваг можлива тільки при врахуванні глобальних трендів розвитку. Іншою проблемою інформаційного забезпечення є наявність надзвичайно великої кількості інформації, обробка якої потребує залучення додаткових ресурсів та часу, що не завжди є ефективним. Тому при розробці системи інформаційно-аналітичного забезпечення важливо визначити мету та систему показників інформаційного моніторингу.

Розуміючи переваги розвитку як чинники, що забезпечують об'єкту пришвидшений порівняно з іншими перехід до більш досконалого стану ніж попередній, сформулюємо мету інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління у цій сфері. В ідеальній моделі ринкової економіки рушієм економічного розвитку є ринок, отже, саме він визначає через закон попиту-пропозиції переваги об'єкта. Державне управління залежно від політики, яка проводиться, може бути як каталізатором, так і стримувачем економічного розвитку. Хоча другий варіант виходить за рамки даного дослідження, проте в силу домінування стереотипів необхідності забезпечення економічного зростання

потребує окремого пояснення. Держава може проводити політику стримування економічного розвитку в умовах очікування так званого перегріву економіки, або монополізації економіки і перерозподілу ресурсів у сферу псевдоінновацій [7, с. 323]. Таким чином державне управління розвитком переваг країни має забезпечити удосконалення чинників, які забезпечують перехід економічної системи до нового, більш досконалого рівня. Відповідно до завдань інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління розвитком переваг, є надання повної та своєчасної інформації щодо наявних і перспективних переваг країни в контексті актуальних трендів. У термінах теорії економічного розвитку завдання формулюється як визначення точки відкриття інноваційної ніші [Там же, с. 234].

За ознаками інновації, застосованими до діючих виробництв, можна визначити, що інноваційний процес відбувається в часі нерівномірно і нелінійно та охоплює цілий сектор економіки, при цьому відображається у вигляді пульсуючої хвилеподібної картини [Там же, с. 232]. Умовою розкриття базисної інновації як точки економічного розвитку та зростання є підвищення рентабельності інноваційного виробництва до такого рівня, який би забезпечував покриття їхніх витрат. Базисна інновація є нетрадиційним виробництвом для нижчого технологічного укладу через високу питому вартість капіталу. Ця висока вартість, поряд з очевидними позитивними якостями базисної інновації, робить її більше схожою на дорогу забавку і в цьому сенсі “екзотичною”, ніж корисною для широкого використання. Не кожна інновація здатна розкрити інноваційну нішу, відповідно, не кожна інновація здатна стати рушієм економічного розвитку та зростання. Отже, на державному рівні управління економічним розвитком має зводитися до визначення механізмів формування базової інновації, оцінки можливостей щодо її розвитку, розробки управлінських рішень щодо розвитку таких переваг країни, які в змозі забезпечити прискорення даного процесу. Для рішення завдань і розробки державно-управлінських рішень кожного з описаних напрямків використовується відповідна методологічна база (табл.).

Таблиця

Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття державно-управлінських рішень з розвитку переваг

<i>Напрямок дослідження</i>	<i>Методологічна база</i>	<i>Державноуправлінське рішення</i>
Зміни зовнішнього середовища (основні тренди)	Сценарне прогнозування	Визначення, відкриття інноваційної ніші
Бенчмаркінг	SWOT-аналіз	Визначення переваг
Прогноз впливу управлінських рішень	Математичне моделювання за допомогою факторного аналізу	Розробка інструментів державної політики з розвитку переваг

Світова фінансова криза 2008 р. показала, що сталі математичні моделі, які використовувалися для економічного аналізу та прогнозу, не в змозі стати базовими

для розробки стратегії реагування на неї, тому більш ефективним методом наразі є сценарне прогнозування [8; 9, с. 24]. Прийняття рішень щодо майбутньої поведінки складних систем (таких як світова економічна система або економічна система країни) піддані зовнішнім впливам та обмеженням, тому для них характерні суттєві невизначеності даних, інформації, ризиків. Експертні судження та оцінки завжди мають суб'єктивний характер, водночас щодо поведінки таких систем у майбутньому потрібно приймати конкретні рішення. Для прийняття державноуправлінських рішень щодо стратегії розвитку окремих сфер та галузей економіки, їх перспективності з точки зору глобального економічного розвитку важливо передбачити відкриття інноваційної ніші, що можливо тільки у вигляді набору сценаріїв. Методологія сценарного прогнозування доволі складна та трудомістка [9, с. 24–47], проте купити результати застосування передбачення в аналогічних галузях в інших країнах і використовувати їх для себе не можливо.

Правильне визначення відкриття інноваційної ніші є вагомим перевагою для країни, проте важливим є визначення спроможності країни підходити інноваційну хвилю, або країни-партнера для кооперації в її розвитку. Інакше, потрібно розробити інформаційно-аналітичне обґрунтування прийняття державно-управлінського рішення щодо наявних та потенційних переваг країни у проникненні до інноваційної ніші. Методологічною базою для забезпечення даного рішення є SWOT-аналіз. Інтегральне поєднання сценарного прогнозування та SWOT-аналізу забезпечить прийняття найбільш обґрунтованого рішення. Однак світова динаміка, протиріччя трендів, під впливом яких розвивається глобальна економіка та залежність України від зовнішньої кон'юнктури, вносять корективи до розроблених стратегій і рішень, що має враховувати алгоритм інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління (рис. 1).

Зважаючи на те, що впровадження державно-управлінських рішень, їх вплив на економічну систему, отримання і оцінка результатів розірвані у часі, потребують залучення обмежених ресурсів, необхідно передбачити наслідки їх реалізації. Тому алгоритм інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття державно-управлінських рішень передбачає моделювання наслідків прийнятих рішень і можливу корекцію. Методологічною базою моделювання наслідків впровадження державно-управлінських рішень може слугувати сценарне прогнозування, проте в даному випадку використання факторного аналізу та теорії ігор дає більш точні результати [8, с. 451–460]. Факторний аналіз у даному випадку є менш трудомістким, ніж сценарне прогнозування, оскільки результати бенчмаркінгу визначають основні фактори для аналізу. Для визначення ваги факторів пропонується використання методу Делфі, або просте експертне опитування.

Пропозиції щодо організації інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління наведено на рис. 2. Запропонована система зорієнтована на надання інформації про майбутнє, що для розробки і прийняття державноуправлінських рішень є корисніше, ніж оперування минулими статистичними даними. Оскільки методологічну базу було докладно розглянуто вище, зосередимося на визначенні “кінцевого продукту” або результату діяльності організаційних структур.

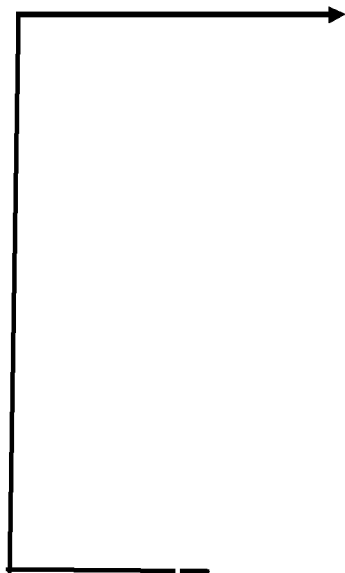

Рис. 1. Алгоритм інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття державно-управлінських рішень

Убачається, що одним із завдань роботи торгово-економічних місій (ТЕМ) України за кордоном має бути інформаційний моніторинг, на базі якого Міністерство економічного розвитку та торгівлі України робить сценарне прогнозування трендів і можливості відкриття інноваційної ніші. Додатково до цього процесу можуть бути залучені на громадських засадах наукові консультанти, фахівці аналітичних відділів профільних міністерств, представники галузевих об'єднань. Набір розроблених сценаріїв розвитку має стати базою для розробки довготривалої програми економічного розвитку країни. Саме такий підхід дозволить уникнути необ'єктивного визначення пріоритетних напрямків та галузей, як це було з наданням пільг металургії протягом 1996 – 2000 р., що привело до формування сировинної структури промисловості та низки антидемпінгових розслідувань. Додатковим результатом використання запропонованої інформаційно-аналітичної системи розробки і прийняття державно-управлінських рішень є наукове обґрунтування за теорією переваг вектору розвитку зовнішньоекономічних відносин, що також через тривалі дискусії щодо доцільності проведення багатовекторної чи євроінтеграційної зовнішньоекономічної політики або зосередження на євразійському векторі інтеграції є надзвичайно актуальним.

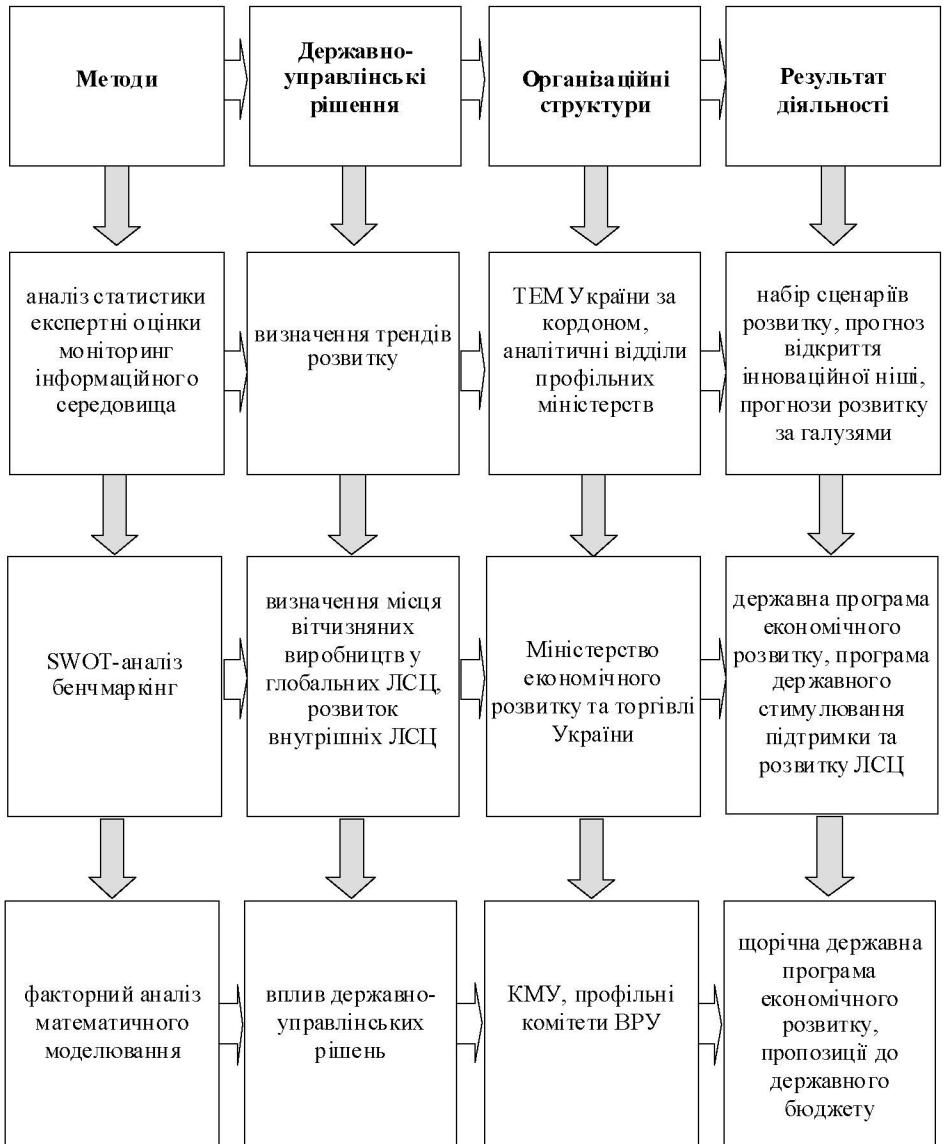

Рис. 2. Структурно-логічна схема інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління розвитком переваг країни

*ЛСЦ – ланцюг створення цінності

Запропонована інформаційно-аналітична система прийняття державно-управлінських рішень накладає певні правила і на бюджетні процедури. Державний бюджет за суттю є фінансовим забезпеченням реалізації державно-управлінських рішень протягом року [11]. Виходячи з цієї тези, первинним щорічним документом є програма економічного розвитку, де визначено пріоритети розвитку і передбачено механізми їх фінансування (державне фінансування, державно-приватне партнерство, приватні інвестиції). У державному бюджеті автоматично мають бути заплановані витрати згідно із затвердженими заходами програми.

Існуюча система інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття державно-управлінських рішень щодо розвитку зорієнтована на надання статистичної інформації за минулі періоди, проте стрімка зміна світової кон'юнктури потребує швидкого прийняття рішень. Завданням інформаційно-аналітичного забезпечення є передбачення або прогнозування відкриття інноваційної ніші, виходячи з чого і повинна розроблятися система державного управління економікою країни та розвитку її переваг. Оскільки розкриття інноваційної ніші має нелінійні залежності, то пропонується використовувати для вирішення даного завдання методи сценарного прогнозування. У силу інертності та бюрократії впровадження державно-управлінських рішень пропонується додатково ввести бенчмаркінг переваг і моделювання впливу розроблених рішень, при цьому методологічною базою може слугувати факторний аналіз та теорія гри. Оскільки теорія гри не достатньо використовується в моделюванні прийняття державноуправлінських рішень, бачимо серйозні перспективи щодо подальших розробок у цій сфері.

Література:

1. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23.03.2000 р. № 1602-III. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

2. Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики : [монографія] / В. Д. Бакуменко. – К. : Вид-во УАДУ. – 2000.

3. Веклич О. “Екологічна ціна” економічного зростання України / О. Веклич, М. Шлапак // Економіка України. – 2012. – № 1.

4. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф ; сокр. пер. с англ. – М. : Экономика, 1989. — 520 с.

5. Карпенко О. Понятійно-категоріальний апарат науки державного управління у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів виконавчої влади / О. Карпенко // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. ДРІДУ. – 2009. – Вип. 2(2). – С. 139–150.

6. Чала Н. Д. Переваги розвитку у глобальному середовищі: теоретичні підходи / Н. Д. Чала // Державне управління та місцеве самоврядування ; за заг. ред. В. К. Присяжнюка, В. Д. Бакуменка. – К. : Академії муніципального управління, 2008. – Вип. 3 (5). – С. 84–92. – (Серія “Управління”).

7. Макаренко І. П. Макроекономічні умови формування та управління розвитком національних інноваційних систем : [монографія] / І. П. Макаренко ; Ін-т еволюційної економіки. – К. : Інтертехнологія, 2009. – 320 с.

8. *Андерсон К.* Переосмысление экономики в изменившемся мире / К. Андерсон // *Финансы и развитие.* – 2011. – С. 50–52. – июнь.

9. *Геоeкономічні сценарії розвитку і Україна* : [монографія] / М. З. Згуровський, Ю. М. Пахомов, А. С. Філіпенко та ін. – К. : ВЦ “Академія”, 2010. – 328 с.

10. *Теорія прийняття рішень органами військового управління* : [монографія] / В. І. Ткаченко, Є. Б. Смірнов та ін. ; за ред. В. І. Ткаченка, Є. Б. Смірнова. – Х. : ХУПС, 2008. – 545с.

11. *Чала Н. Д.* Роль та місце бюджетної політики у системі антикризових заходів держави Теорії мікро- макроекономіки / Н. Д. Чала // *Науковий вісник Академії муніципального управління* ; за заг. ред. Н. М. Клименюка. – К. : Видав.-полігр. центр Академії муніципального управління, 2009. – Вип. 6. – С. 46–53. – (Серія “Економіка”).

Надійшла до редколегії 16.01.2012 р.

УДК 351.712.2.025

В. В. ЯНОВ

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМИ MS PROJECT У ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Розкрито особливості використання комп'ютерної програми MS Project, що реалізує метод мережевого планування і управління в діяльності державних службовців.

Ключові слова: державні службовці, проект, мережеве планування і управління, MS Project.

Features of use of the computer program MS Project realising a method of network planning and management, in activity of civil servants are opened.

Key words: civilservants, the project, network planning and management, MS Project.

Державні службовці щодня вирішують складні й об'ємні завдання, як-от: соціальні проекти органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інформатизація органів державного управління (наприклад, виконання програми інформатизації Харківської області “Електронна Харківщина”), упровадження системи електронного документообігу в організації тощо [1]. Дані заходи необхідно проводити зі встановленою періодичністю та врахуванням динамічних факторів, які впливають. Тому ці завдання вимагають застосування сучасних методів і технологій при їх вирішенні.

Отже, зрозуміло, що державні службовці повинні буди професійно підготовленими для здійснення управлінських функцій, які, як правило, полягають в організації, розробці, реалізації та контролі різноманітних проектів.